

Centrální banka je jednou z mála státních institucí, které jsou obdivovány, zatracovány, zneužívány, chváleny, nechápany a uctívány najednou. Otázka, čím to je, že tyto centrální autority budí v lidech, a to jak mezi laiky, tak mezi odborníky, natolik výrazné emoce a pocity, mě přivádí k úvahám o samotném smyslu činnosti centrálních bank. Debaty o tom, jak správně upravit fungování centrální banky, se vedou snad od té doby, kdy se centrální bankovníctví stalo realitou. Základní spory na vědecké úrovni se dokonce dotýkají už samotného výkladu postavení centrální banky, náplně její činnosti a jejích cílů. Rozsáhlé diskuse se samozřejmě nevyhnula ani Česká národní banka a to v dosti nedávné době. Tento zájem je pochopitelný; ČNB je konec konců instituce, která ovlivňuje zcela konkrétním způsobem postavení České republiky na mezinárodní scéně, stejně tak jako životy všech lidí žijících na jejím území.

Právě postavení, činnost a právní úprava centrální banky České republiky je předmětem této práce. Práce se tedy soustředí a popisuje konkrétní instituci – Českou národní banku. Obecný popis centrálního bankovníctví a centrálních bank bude zařazen jen v nezbytně nutné míře a to jen z důvodu pochopení konkrétních ustanovení týkajících se ČNB.¹

Na Českou národní banku se v práci zaměřím ze dvou základních právních pohledů; z pohledu “*de lege lata*” a z pohledu “*de lege ferenda*”. Tyto pohledy tedy vyjadřují základní cíle práce. Prvním základním cílem je právně popisný pohled na ČNB a druhým cílem je pohled právně hodnotící. Práce je tomuto rozdělení přizpůsobena i po formální stránce. Je rozdělena do dvou naprosto ucelených a do značné míry i na sobě nezávislých částí.

První část bude věnována právně popisnému pohledu, tedy pohledu “*de lege lata*”. Popsat všechny historicky platné právní úpravy centrální banky na území České republiky je však cíl příliš rozsáhlý a je třeba jej blíže specifikovat. V práci se proto budu zabývat jen právní úpravou upravující centrální bankovní autoritu od doby, kdy se Česká republika opětovně přihlásila k republikánsko-demokratickým hodnotám západní civilizace, tedy obdobím počínajícími rokem 1989.²

Jakýmsi druhotným cílem této části práce je uspořádat právní materií upravující centrální banku v jednotlivých obdobích po formální stránce tak, aby měl čtenář možnost rychlého a přesného porovnání (a snad i konfrontace) jednotlivých právních úprav.

Druhá část práce se již České národní bance věnuje z pohledu právně hodnotícího, tedy z pohledu *“de lege ferenda”*. Tato část práce odpovídá také druhému hlavnímu cíli; tím je ohodnotit současnou právní úpravu centrální banky a to hned z několika hledisek. Prvním hlediskem je hodnocení vhodnosti ustavení centrální banky v ústavní rovině. Druhým pohledem je úprava cíle centrální banky a třetím hlediskem je popis dostatečnosti nebo nedostatečnosti nezávislosti centrální banky dle dnešní právní úpravy.

Druhotné cíle této části práce jsou hned dva. Prvním je seznámit čtenáře s politologickými a ekonomickými teoriemi, které mnohdy významně ovlivňují pohled na úpravu a činnosti centrální banky. Druhým dílčím cílem je nejen provést hodnocení dnešní právní úpravy, ale nastínit i možné alternativy a způsoby, jak dnešní právní úpravu ještě více „zatraktivnit“.

Tématem *“centrální banka”* se zabývá množství publikací. Jedinečnost této práce nicméně spatřuji právě ve způsobu vymezení hlavních cílů práce a v jejich syntéze. Prvním přínosem je rychlý, přehledný a komparativní popis právních úprav centrální banky od roku 1989 do současnosti se zařazením nejvýznamnějších novel. Druhým, a snad i o něco větším, přínosem je pak kritický přístup k dnešní úpravě s použitím jak ekonomických tak politologických poznatků s nabídkou možných alternativních řešení.